

Regionbibliotek
Östergötland

Legimus, Youtube och Skype

- Att arbeta med digitala tjänster gentemot omsorgen i kommunen

Lillemor Engholm Guy
Lena Udd

Innehåll	
Förord	3
Introduktion	4
1. Mål med förmedling av digitala tjänster	5
2. Ta kontakt med dem ni vill besöka	5
3. Förbered besöket	6
4. Olika målgrupper har olika behov	6
5. Teknik	7
6. Brukarträff	9
7. Sätt igång	10
Undervisa i grupp	10
Undervisa enskilda	11
8. Och sen	12
Exempel från projektet Digitala tjänster för alla	13
Trekantens trygghetsboende Åtvidaberg	13
Åkervallens och Björktrastens äldreboende i Motala	13
Fyrväpplingen, Solgården och Lysingsgården i Ödeshög	14
Gruppboenden	15
Daglig verksamhet inom LSS-omsorgen	16
Exempel på appar som kan användas	18

Förord

Det senaste året har Regionbibliotek Östergötland drivit projektet ”Digitala tjänster för alla” tillsammans med bibliotek och omsorg i Motala, Åtvidabergs och Ödeshögs kommun. Syftet har varit att hitta, utveckla och pröva metoder för hur bibliotekspersonal och omsorgspersonal kan ge personer inom prioriterade målgrupper inom äldre- och LSS-omsorg, tillgång till och kunnande i att använda digitala tjänster som taltidning, talböcker, appar som har med lässvårigheter att göra, men även andra digitala tjänster som står till medborgarnas förfogande.

Även om arbetet kom att se lite olika ut i de olika kommunerna, så nåddes fina resultat som vi gärna vill dela med oss av som en handbok. Coronavirusläget gör att vissa delar är knepiga att genomföra just nu, även om det samtidigt också har blivit än viktigare att kunna använda digitala tjänster. Vi hoppas alla på andra tider när det går att umgås igen.

Handboken är skriven med fokus på bibliotekspersonal, men är även till för personal inom omsorgen. Den bygger på de lärdomar som gjordes av personalen som ingick i projektet. Ett speciellt tack till Inger Hollström Flis, Kathrin Johansson och Åsa Siira som granskat delar av texten. Foton är tagna av Lillemor Engholm Guy om inte annat anges.

Linköping, september 2020

Lillemor Engholm Guy, projektledare och Lena Udd, utvecklingsledare på Regionbibliotek Östergötland

Introduktion

Den här handboken är till för er som vill utveckla samverkan med omsorgen vad gäller bibliotekets e-tjänster och andra digitala tjänster som olika målgrupper inom omsorgen kan ha glädje och nytta att ta del av. Det gäller framförallt hyresgäster på boenden och personer som arbetar i dagverksamheter i kommunen. Bibliotek har ju både resurser och uppdrag att nå dessa individer, vilket beskrivs i Bibliotekslagen:

4 § Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning, bland annat genom att utifrån deras olika behov och förutsättningar erbjuda litteratur och tekniska hjälpmedel för att kunna ta del av information.

En förutsättning är att hyresgäster på boenden och besökare på dagliga verksamheter kan få tillgång till digitala tjänster utan att ha egen dator, surfplatta eller smarttelefon eller eget mobilabonnemang. Allt fler av personalen på boenden och i dagliga verksamheter, har surfplattor som ett verktyg i sitt arbete, så möjligheterna ökar. Vidare kan en del hyresgäster och besökare till dagverksamheten förstås ha sina egna surfplattor eller smarta telefoner. I projektet som denna handbok bygger på, lånade vi ut en-två surfplattor till respektive enhet som deltog, om de inte redan hade tillgång till det. Vi försåg dem även med SIM-kort med 50 Gbit/månad om det inte fanns trådlöst nätverk installerat på enheten.

Sammanfattningsvis beskrivs här

- hur ni förbereder kontakt med omsorgen
- hur ni tar kontakt med personal inom omsorgen
- vad som kan vara intressant att speciellt lyfta fram
- hur ni genomför besök på boenden och dagverksamheter
- hur ni kan lägga upp arbetet med att nå brukarna
- hur ni håller brukarmöten
- val av digitala tjänster
- sätt att samverka med omsorgen

I slutet av handboken finns exempel från projektet samt förslag på digitala tjänster.

1. Mål med förmedling av digitala tjänster

Tack vare digital teknik har antalet digitala tjänster ökat. I vissa sammanhang är digitala tjänster det enda sättet att komma åt en tjänst. Dessa tjänster ska naturligtvis även komma de som finns på särskilda boenden och på dagverksamheter, tillgodo. Vår erfarenhet är att det på olika sätt gynnar individens vardag att själv eller med hjälp av omsorgspersonalen, ta del av olika tjänster på till exempel en surfplatta.

Målen med att förmedla digitala tjänster för målgrupper inom äldre- och LSS-omsorg kan vara flera.

För det första kan det vara biblioteks-specifikt, det vill säga ni vill fördjupa användarnas kunskaper om de digitala tjänster som biblioteket har. Det kan vara att söka och reservera böcker på bibliotekets webbplats, använda Legimus och Pressreader, titta på strömmande filmer med mera.

För det andra kan det handla om att visa andra digitala tjänster som kan vara intressanta för målgruppen. Det finns tjänster som underlättar livet i vardagen, appar som ger förströelse eller tjänster som ger kunskap. Om ni väljer denna väg är det viktigt att ni prioriterar det som målgruppen finner viktigt och intressant, med stöd av personal som finns på enheten.

Det kan för det tredje handla om att stötta omvårdnadspersonalen att i sin tur stötta hyresgäster på boenden och besökare i dagverksamhet. Ni flyttar helt enkelt över en del av kunskapen och handledningen till dem.

Det går att välja ett eller flera av dessa perspektiv. Era ambitioner på biblioteket och intresse från omsorgen får styra.

2. Ta kontakt med dem ni vill besöka

Om ni inte redan har kontakter inom omsorgen i kommunen, är det dags att börja arbeta med dem. Kolla gärna om någon kollega redan har varit i kontakt med personer inom omsorgen. Det finns kanske läsombud på boenden? Det kan vara kontakter som kan användas även för detta.

I de flesta fall är det bra att börja högt upp i hierarkin i en organisation, men oftast är enhetschefer för boenden och dagverksamheter tillräckligt högt för att fungera för en första kontakt. Om ett boende har en eller flera personer som är ansvariga för aktiviteter, ofta kallad aktivitetssamordnare, så kan den personen kontaktas direkt. Så småningom kan direkta kontakter utvecklas även med annan personal.

Huruvida ni kontaktar cheferna per mail eller telefon beror på vad som passar er bäst och utifrån erfarenhet av hur det är lättast att komma i kontakt med personer inom kommunen. Berätta vilka ni är och att ni vill komma och berätta om och visa olika digitala tjänster som brukarna kan ha nytta av.

3. Förbered besöket

Förbered er genom att ihop material som ni ska ta med. Det kan vara en eller flera surfplattor för att visa bibliotekets och andra tjänster som ni tror kan vara intressanta för målgruppen. Ni kan också ta med HDMI-kabel och adapter så att ni kan koppla in surfplattan på en tv-skärm eller projektor och visa i större bild.

Se till att ha laddat ner senaste versionen av de appar ni vill visa, att ni är bekanta med hur de fungerar och kommer ihåg de inloggningsuppgifter som kan behövas.

Kolla om det finns trådlöst nätverk på enheten eller om ni måste ombesörja egen uppkoppling mot internet. Ta gärna med utrustning för att ordna med lånekort på plats och informationsblad om bibliotekets verksamhet.

4. Olika målgrupper har olika behov

Olika målgrupper inom omsorgen har väldigt olika förmågor och intressen för digitala tjänster.

Hyresgäster på särskilda gruppboenden och besökare på dagverksamheter, speciellt yngre, har ofta en viss vana av att använda digitala tjänster som Youtube eller spel. För dem kan det vara viktigt att få stöd med att hantera vardagen i form av kalenderfunktion, städning och hygien, men även att kunna använda sms eller att ta del av dagstidning som taltidning eller börja lyssna till talböcker.

Enstaka hyresgäster på trygghetsboenden har också egna datorer eller surfplattor. De kan ha använt datorer i sitt yrkesliv. Några har ett barn eller släkting som har köpt dator eller surfplatta till dem, men de har inte alltid kommit igång med att använda dem. Hyresgäster på trygghetsboenden är dock ofta nyfikna på olika möjligheter, alltifrån att hålla kontakt med familj och vänner, fördriva tid med spel ensam eller gemensamt, till att bara söka information om sådant som kommer upp i samtal. Över tid kommer säkert allt fler att vilja - och behöva - hantera bank-, vård- och myndighetsärenden.

Hyresgäster på äldreboenden har mer sällan egna surfplattor och väldigt liten vana vid dem. En del har också bräcklig hälsa eller begynnande demens. Det finns likafullt individer som kan ha stor glädje av olika digitala tjänster och lära sig hantera dem självständigt också. Talböcker och dagstidning som taltidning kan vara en sådan tjänst, men också kalenderfunktion och påminnelser. Även upplevelser i allt ifrån korsord, filmer på SVT-play till musik är också mycket uppskattat.

Personalens kompetens i att använda, datorer, surfplattor och smarttelefoner, kan skilja väldigt, men allt fler arbetsplatser i omsorgen använder digitala verktyg. De flesta använder det förstås även privat. Medarbetare som tycker att det är intressant att jobba med digitala tjänster med de boende och besökare, kommer alltid att vara nyfikna på att lära mer och hitta nya möjligheter, förutsatt att det finns tid att göra detta i arbetet.

5. Teknik

Förutom att man behöver ta hänsyn till att olika målgrupper har olika behov, så behöver man också välja teknik som passar individ och enheter för att pröva och använda olika digitala tjänster.

Det minsta som behövs är surfplattor och trådlöst nätverk eller en bärbar router eller SIM-kort.

Det kan också vara bra att ha tillgång till HDMI-kablar och adapter mellan surfplatta och HDMI-kabel. Dessa används för att koppla in sig på projektorer och på tv-apparater. En del av de tjänster som brukarna har glädje av kan man titta på gemensamt.

Andra bra hjälpmedel är pekpenor så att det blir lättare att klicka på skärmen, greppramar så att surfplattan är enklare att hålla i eller andra enklare ställ för surfplattan.

Man kan även låta målgruppen testa de digitala verktyg som ni kanske redan använder inom Makerspace-arbete som Bee-Bot, Blue-Bot, Osmo-spel och VR-glasögon.

Gå igenom vilken teknik ni redan har på biblioteken och kan låna ut samt om det finns möjlighet att köpa in mer. Kolla även vilken teknik som personalen i omsorgen har tillgång till.

Omsorgspersonal och hyresgäst på äldreboende spelar Osmo-spel. Bredvid ligger en surfplatta placerad i en greppram.

FAKTARUTA

Makerspace är en verkstadsliknande miljö där man delar kunskap, verktyg och idéer, löser problem och skapa enskilt eller tillsammans med andra. Makerspace har blivit allt vanligare som koncept även på bibliotek.

Bee-Bot och Blue-Bot är robotar i form av nyckelpigor, som kan utföra ett antal enkla kommandon som att röra sig framåt och bakåt. Blue-Bot kan även styras från surfplatta. Båda är till för att introducera programmeringsteknik. Bee-Bot och Blue-Bot används ofta inom Makerspace.

Osmo består av ett antal spel där man använder fysiska delar, som kort eller programmeringsbyggbitar, tillsammans med app på surfplatta. Med de fysiska delarna interagerar man med de spel man har igång på surfplattan. Det finns spel för att räkna, stava, programmera med mera.

VR står för Virtual Reality. Det finns ett antal system man kan använda. Det används främst inom spelindustrin, men även för rena upplevelser.

Bibliotekarie spelar Osmo-spel med hyresgäst på äldreboende.

6. Brukarträff

Innan ni sätter igång bör ni ha ett första möte med boende och besökare i dagverksamhet. Att arbeta med digitala tjänster för dessa målgrupper bör nämligen utgå ifrån vad hyresgäster och besökare är intresserade av. Dock är det inte alltid lätt för dem att formulera vilka behov de har om de inte har funderat på det tidigare eller har erfarenhet av digitala tjänster. Därför måste även personal vara med på denna träff.

Be personalen att ordna en plats där ni kan få sitta ostörda i upp till en timma. Det bör inte vara fler än sex brukare med på mötet för att alla ska ha god möjlighet att vara med i samtalet. Kom gärna överens med personalen om att ordna fika för alla så att det blir en trevlig social stund också.

Träffen är i första hand till för att ni från biblioteket och personalen ska förstå vad brukarna kan vara intresserade av. Börja med att be brukarna att presentera sig och berätta något om sig själva. För äldre kan det handla om var de är uppväxta, vad de har arbetat med, vad de har för intresse, om och hur de har kontakter med familj och vänner och så vidare. Yngre kan berätta om vad de arbetar med, vad de tycker om att göra på fritiden och vilka appar de kanske redan använder. I båda fallen kan personal hjälpa till att fylla på med information.

Fråga också om de redan har surfplatta eller smarttelefoner. Om en brukare enbart har en mobiltelefon utan surfmöjlighet, kan ni berätta och visa att det finns digitala tjänster även på dessa. Att ringa är en digital tjänst, men även att fotografera och skicka sms.

Notera vilka önskemål som kommer fram och tacka för att ni fick komma. Berätta att ni återkommer.

Brukarträff med information om bibliotekets tjänster för grupp inom dagverksamhet.

Det är bra om ni kan ha ett möte med personalen direkt efter brukarträffen. Stäm av att ni har hört samma önskemål. Diskutera vilka tjänster som kan vara lämpliga att börja med. En del av dem kan innebära att ni behöver leta appar, ladda ner dem och pröva själva först för att veta vad som passar.

Diskutera också vad personalen tror passar bäst: att arbeta individuellt med respektive boende/besökare eller att arbeta i grupp. Det ena utesluter inte det andra. Det beror på individens intresse och behov av att göra saker gemensamt.

7. Sätt igång

När ni har haft brukarträffarna, kan ni sammanfatta intrycken. Om det enbart är en enhet som ska delta, kan ni lägga upp en plan - tillsammans med personal - om i vilken ordning ni ska gå igenom de olika digitala tjänsterna.

Om det är flera enheter som vill vara med, undersök om det går att se likheter mellan de olika enheterna. Kanske kan ni strukturera arbetet på ett sätt som gör det smidigt att jobba med flera platser samtidigt. Dock, det är ganska mycket arbete att jobba med flera enheter parallellt, och det kan vara bättre att börja med en.

Omsorgs- och bibliotekspersonal diskuterar olika appar att använda till brukare.

Undervisa i grupp

Ett sätt att skapa struktur, är att ha en form av studiecirkel. Ni från biblioteket kommer till boendet/dagverksamheten vid några återkommande tillfällen under en viss period. Vid dessa tillfällen går ni, tillsammans med omvårdnadspersonal, igenom olika tjänster som brukarna har frågat efter.

För vissa individer och grupper kan det vara bra att börja med något som både är intressant och som lär användaren att peka och röra fingrar över surfplattan. Det kan vara appar som Fluid eller Words Of Wonder. I Fluid finns en bild på stenar under vattenytan och när man rör med fingret på skärmen skapas vågor i vattnet. Det finns musik att lyssna på samtidigt. Words of Wonder är ordflätor där ord ska bildas av de bokstäver som syns på skärmen. Man skapar orden genom att dra med fingret mellan bokstäverna.

Var uppmärksamma på om personen behöver en pekpena som stöd och om en greppram underlättar användningen.

Det är också bra att visa hur man kommer tillbaka till skrivbordet med hjälp av hemknappen, hur man stänger av en app och hur man klickar bort reklam. Detta kan behöva upprepas flera gånger.

Många av de tjänster och appar ni kan använda är gratis, inte minst de tjänster som biblioteket har förstuds. Men en del är kostnadsfria mot att reklam kommer upp på skärmbilden. Reklamen kan vara förvillande lik ett spel och det gäller att ganska snabbt lära sig känna igen att det är reklam, speciellt om individen ska kunna använda appar själv.

Huruvida ni inleder sådana träffar med att titta på bibliotekens digitala tjänster eller ej, beror mest vad ni och personalen tror kan passa individerna och gruppen. En del kan vara väldigt intresserade av vad biblioteket kan erbjuda. Andra kan först behöva lära sig att

använda digitala tjänster via andra appar, än det som har med böcker och tidningar att göra.

För hyresgäster på äldreboenden kan första mötet med digitala tjänster vara att gå in på Google Earth och titta på platser man varit på tidigare i livet eller att titta på tv-program från förr i SVT:s Öppet arkiv.

För yngre på särskilda boenden eller i daglig verksamhet som inte är vana vid att använda appar, kan det vara olika spel eller musik på Youtube. Om de redan använder olika appar, kan man visa bibliotekets tjänster istället.

Eftersom intressen och behov är individuella, så blir en sådan här aktivitet ganska personalintensiv, speciellt om man vill jobba med flera brukare samtidigt. Det är därför bra att kunna arrangera aktiviteten i samarbete mellan bibliotek och omsorg. Att omvårdnadspersonalen är med är också viktigt för att arbetet ska få fäste även efter att handledningsträffarna är genomförda.

Personalen har ofta mycket god kunskap om individens kapacitet, men man måste också vara öppen för att en person plötsligt kan visa helt andra sidor än tidigare om hen får möjlighet att använda digitala tjänster. Var därför uppmärksam på att brukarna verkligen får pröva själva och att det inte enbart blir så att ni från biblioteket eller omvårdnadspersonalen visar eller gör istället för att brukaren får pröva och göra själv.

Undervisa enskilda

Ett annat sätt är att jobba med enstaka individer. Att man väljer denna metod kan bero på att det är svårt att få loss personal till gruppaktiviteter eller att det fungerar bättre för individen att få personlig hjälp. Här kan omvårdnadspersonalen få en viktigare roll och bibliotekets personal fungera mer som stöd för omvårdnadspersonalen.

Stödet kan ges genom att ni från biblioteket och omvårdnadspersonalen har regelbundna möten där ni stämmer av vilka tjänster som använts, hur det har fungerat och vilka nya man vill pröva.

Oavsett om handledningen sker i grupp eller individuellt, kan ni alla vara öppna och vakna på tips från omvärlden på olika appar som kan bli användbara för brukarna.

8. Och sen

En sådan här insats kan bli tillfällig eller återkommande på en enhet.

För en del boenden och dagverksamheter kan en tillfällig insats räcka för att de ska börja använda surfplattor i verksamheten. Biblioteket kan självklart fortsätta att ha kontakt med dem, inte minst kring tips om böcker, eventuella nya tjänster och bibliotekets programverksamhet.

Med andra enheter kanske det är intressant att fortsätta med återkommande workshops där ni - omvårdnadspersonal och bibliotekspersonal - träffar brukare för att repetera eller undersöka nya digitala tjänster.

Ytterligare en variant är att enbart bibliotekspersonal och omvårdnadspersonal träffas och har workshop själva kring olika appar.

Här ska också nämnas att det kan vara bra att involvera arbetsterapeuter i kommunen. De har ofta kunskap om olika appar och kan själva ha glädje av att få tips om digitala tjänster då de möter olika brukare i sin vardag.

Samverkan mellan olika enheter inom kommunen är ett sätt att få fler av prioriterade målgrupper att få pröva digitala verktyg för både bibliotekstjänster och andra närliggande tjänster som de har glädje och nytta av.

Lycka till!

Exempel från projektet Digitala tjänster för alla

Trekantens trygghetsboende Åtvidaberg

Från Trekantens trygghetsboende deltog tre undersköterskor som bland annat har i uppgift att hjälpa hyresgästerna med aktiviteter. De var redan på gång att göra något kring surfplattor. De hade två surfplattor själva och fick låna två från projektet. Bibliotekspersonalen har också tagit med surfplattor vid några handledningstillfällen.

Omvårdnadspersonalen valde att bjuda in hyresgästerna till regelbundna samlingar en gång per vecka i två omgångar. Det blev fem respektive tre onsdagsträffar kl. 13.30-15.30. Personalen valde vad man skulle jobba med för digitala tjänster och appar, utifrån inriktning på projektet och utifrån kunskap om deras hyresgäster. Vid de tillfällen man specifikt arbetade med bibliotekets e-tjänster, fanns även bibliotekspersonalen på plats för att hjälpa till med handledningen.

Hyresgäster på trygghetsboende spelar patiens på surfplatta med hjälp av pekpennor. Foto: Karin Fahlstedt

Så här såg programmet ut:

16/10	Hantering av surfplatta, kvällstidningar, förväntningar
23/10	Musik och poddar
30/10	Bibliotekets digitala tjänster
6/11	Apparna CIRCUS och CIRCA
13/11	Google, inhämta information, reflektion
4/12	Olika appar för spel
11/12 och 18/12	Egna önskemål, repetition

Efter dessa samlingar har de flesta av hyresgästerna kunnat fortsätta att använda appar på egen hand för att lyssna på en lokal pod, spela korsordspel eller titta på SVT-play. Personalen finns till hands för de som vill ha stöd. Man planerar att starta en bokcirkel med stöd av biblioteket.

Åkervallens och Björktrastens äldreboende i Motala

På Åkervallen valde personalen att arbeta med de boende som grupp. Man lyssnar till exempel på musik via Spotify. De boende gillar att få gissa vilken artist som spelas och att få önska vilken låt man ska lyssna till, alltifrån Harry Brandelius via Tomas Ledin till arabisk musik.

Personalen använder också surfplattan i samband med eftermiddagsfika. Personalen kallar det för läsgruppen. Hyresgästerna får välja ett ämne de är intresserade av att lära mer om och/eller diskutera. Personalen läser högt från den information de hittar när de googlar på

ämnet. Hyresgästerna vill höra om Sverige och om världen, men samtalen kan också handla om lokala kändisar, historiska personer eller om coronavirus. Även om det är dystert vill hyresgästerna höra om det. Personalen läser också högt ur Motala Vadstena Tidning (MVT), den lokala dagstidningen.

De har dock ett par individer som de har jobbat något mer med individuellt. En av dem är en dam på över 90 som redan har viss vana vid dator och som använder mail och Facebook regelbundet.

På det andra äldreboendet i Motala som var med, Björktrasten, har man också testat samtal vid eftermiddagsfika, men även jobbat något med individer för att de ska kunna se sitt favoritprogram på SVT-play eller att ta foton som man sen skickat till anhöriga. Hyresgästerna här har flera funktionsnedsättningar, bland annat synnedsättning, vilket gör det svårt för dem att använda surfplattor individuellt. Personalen kommer dock framgent att fortsätta med att fånga upp ämnen för dem att samtala om och ta stöd av appar och sökning på webben.

Hyresgäster och omsorgspersonal tittar på Facebook på dator.

Fyrväpplingen, Solgården och Lysingsgården i Ödeshög

På trygghets- och äldreboendena i Ödeshög har personalen haft gemensamma träffar för hyresgästerna och tittat på film ihop, bland annat dokumentären om bloggerskan Dagny Carlsson.

Aktivitetssamordnare och hyresgäst på trygghetsboende har samling för att pröva olika digitala tjänster.

Personalen har också arbetat individuellt med hyresgästerna. På äldreboendet började man med att fånga upp var brukarna hade bott förut och letade information om deras släkt. Senare har de bland annat arbetat med memoryspel, pussel och filmsnuttar.

Personalen har lagt in handledningspass olika dagar när det har passat i arbetet. En del hyresgäster kan bli väldigt fokuserade och sitta själva i över en timme med pussel och memoryspel. Personalen har även, på hyresgästernas fråga, tagit foton och skickat till anhöriga. De har då använt personalens telefoner.

Undersköterskan som arbetar med hyresgäster som har en demenssjukdom, har försökt att hitta digitala tjänster och appar som passar det som fortfarande är friskt hos individen. De har till exempel tittat på Google Earth och memoryspel. De har också lyssnat mycket på musik.

I Ödeshög har man också testat CIRCA, programmet som ger förslag på bilder, musik etcetera som samtalsämnen, men en del hyresgäster har varit så pass långt gångna i demenssjukdom att personalen ändå har behövt styra vad man ska samtala om.

På trygghetsboendet har aktivitetssamordnaren bjudit in till träffar där man använt surfplatta. Man har tävlat med ord i appen Gissa bilden eller frågesport. Individuellt har de pusslat, löst korsord och läst tidning.

Gruppboenden

De individer från gruppboenden och dagliga verksamheter som var med i projektet, skiljer sig från individerna på äldreboenden i en viktig sak, nämligen att många redan har viss vana av smarttelefoner och av surfplattor. Deras ingång i projektet var därför en annan.

Till största delen har personalen arbetat med individer snarare än i grupp. De boende har inte alltid kunnat formulera exakt vad de vill testa utan personalen har, utifrån kunskap om individen och hans vardag, kommit med förslag. Det har i de flesta fall fallit mycket väl ut.

Sålunda har en brukare lärt sig använda Youtube själv för att lyssna på sitt favoritband och att sms:a från den mobil som hen hade sen tidigare. Hen har nu fått egen surfplatta och dator, tack vare de framsteg som gjorts.

Två av de personer personalen har handlett mest, gör sina matinköp online. Dessa två skulle kunna göra inköpslista tillsammans med personal, istället för att personalen gör det åt dem, så det finns utvecklingsmöjligheter.

En annan brukare läser om vad som händer i världen i tidningars appar och kommer sen till personalen och frågar och berättar, speciellt om det handlar om något dåligt. Hen kollar nu även reklamblad på app istället för papperstidning. Hen kunde vara stressad av att inte ha fått reklamblad, men är lugnare nu när det finns alternativa sätt att läsa dem.

Medarbetare på boende visar app i surfplattan för hyresgäst.

På ett av gruppboendena som var med var hyresgästerna något äldre. Hälften hakade på projektet i början, men över tid har alla blivit nyfikna och intresserade. Två av sex hade surfplatta eller dator sen tidigare. Vid slutet av projektet hade ytterligare två köpt egna surfplattor.

Några av dem spelar än så länge enbart spel, men personalen planerar att hjälpa dem att läsa böcker också. Andra lyssnar mest på musik. En yngre kollega till den personal som var med i projektet, har kopplat in Tabata, en app för intervallträning som används mycket när hon jobbar.

Den stora vinsten är att intresset för digital teknik har ökat markant hos brukarna och även lite grann hos omsorgspersonalen. En del av personalen ifrågasatte om brukarna skulle klara av att till exempel hantera lösenord, men många av de tjänster de använder, kräver inte lösenord utan man trycker bara igång. Personalen och föräldrar har märkt att brukarna kan öppna en app själva efter att man har visat dem några gånger. Det har lett till att några av brukarna nu har fått egna surfplattor och/eller tillgång till wifi, vilket de är mycket glada för. De har fått en aktivitet till att ägna sig åt, förutom det de brukar göra på fritiden. För vissa har det även stärkt det allmänna välmående.

Ett problem har visat sig vara att hyresgästerna kan bli liknöjda. De fastnar gärna i det de har lärt sig. Så här i efterhand menar en av medarbetarna på ett av boendena, att om man vill få in läsning bör man starta en läsgrupp med en gång. Idén med läsgrupp kom personalen på i mitten av projektet, men personalen hade börjat med att introducera spel, vilket brukarna gärna fastnar i. Nu får personalen jobba mer för att övertyga brukarna om att testa andra tjänster också, som läsning. Personal planerar trots detta att starta en läsgrupp, möjligen med tidning som bas:

”Jag är för läsning, vill att de som kan ska få hänga med i matchen om vad som händer och sker, man ska inte behöva lyssna på andra, utan läsa själv och kanske vara den som drar igång ett samtal med andra på boendet.”

Daglig verksamhet inom LSS-omsorgen

Tre dagliga verksamheter deltog i projektet. Precis som inom gruppboendena, har personalen kunnat fånga upp ganska många individer, men även arbetat delvis i grupp.

På ett av dessa involverades en arbetsterapeut som har kunnat arbeta med individer och mindre grupper. För ett par av individerna har det blivit ett stort lyft att självständigt kunna hantera olika appar och annat som följer av det. En av brukarna kan nu själv reservera böcker och hämtar dem sen på biblioteket. En annan har tränat finmotoriken genom att zooma in och ut när hen arbetar med färgläggning i en app för målning av bilder. Chefen för denna verksamhet menar att de använder olika typer av appar är bra för det konstruktiva tänkandet och att se orsak och verkan.

En annan dagverksamhet bestämde att de skulle jobba både individuellt och med grupp. Det individuella arbetet bottnar i att personerna som kommer dit har så olika kunskapsförutsättningar. Den deltagare som har varit mest intresserad av att lära mer, är nu till exempel säkrare på sms och använder Bank-Id. Hen har överhuvudtaget blivit mer självständig, sätter sig vid datorn och jobbar, eller frågar efter paddan.

Denna arbetsplats har inte något bra utrymme för gruppövningar, utan då har man istället gått till biblioteket och haft övningar där. Det har varit uppskattat av brukarna och känts lite mer ”på riktigt” att man har en bokad aktivitet på ett annat ställe.

På den tredje dagverksamheten har man försökt att hitta olika tjänster och appar som passar de olika brukarna. Personalen menar att det går att hitta något till alla, som tidningar med gamla bilar, Youtube-klipp (vilket flera använde sen tidigare), Spotify, spel och annat i syfte att lära mer, som enkla korsord. Lek- och lär-appar var deras huvudfokus

och det har fungerat i gruppen. De har använt appar när det har varit lugna stunder och brukarna inte har haft något annat de velat göra eller haft en stund över.

Apparna har också ersatt fysiska papper. Om det i schemat för dagen ingår korsord och arbetsblad, har personalen använt appar istället. Brukarna har därmed kunnat testa att använda apparna och de som inte använt mobiltelefon eller surfplatta innan, har kunnat lära sig vad som händer när man drar med fingret över skärmen. Eftersom personalen brukar behöva be de som redan använder mobil, att lägga undan den och inte spela spel, så har personalen till viss del undvikit att ha spel på surfplattan, utan visat andra appar istället.

Brukarna har gjort några aktiviteter gemensamt, som Gissa bilden, Hänga gubbe eller klipp på Youtube. Personalen speglar då surfplattan till en tv-skärm. Man har även tittat på appen "Så gör man – Hygien" tillsammans. Det var egentligen ämnat för en person som det var mest bekymmersamt med, men personalen ville inte peka ut en individ och tittade därför på den gemensamt. Och det var bra för det blev en aha-upplevelse för både personal och brukarna.

Exempel på appar som kan användas

Läsa och lyssna

- Bibliotekets webbsida, leta boktips och reservera medier
- Biblio, låna e-böcker och e-ljudböcker
- Legimus, talböcker
- Akila, taldagstidning
- Pressreader, tidningar och magasin
- Aftonbladet och Expressen
- Readly (innebär kostnad, men man kan logga in på fem surfplattor på en prenumeration)

Titta på filmer, videoklipp, följa vloggar

- Youtube
- SVT play, inklusive Öppet arkiv
- TV4 play

Lyssna

- Spotify
- Sveriges Radio app
- Podradio
- Youtube

Kommunikation med familj, vänner, föreningar m.fl.

- Mail, e-post
- Skype
- Messenger
- Snapchat
- WhatsApp

Sociala medier

- Facebook
- Instagram

Söka och värdera information

- Googla
- Wikipedia
- Årets dagar
- LärKvitter (om fåglar)
- Äppelappen

Samtalsunderlag

- Circa (IN LIFE-projektet, slumpvisa bilder, filmer och musik att tala om, lagras i moln)
- Circus (IN LIFE-projektet, fotoalbum och filmer som är individens egna eller eget valda, lagras i moln)
- Foton, egna man tagit eller andras
- Youtube

Hjärngympa

- Flower jigsaw
- Patiens
- Gissa bilden
- Svenska korsord
- WOW Words Of Wonder
- M.I.G Lite och M.I.G Familj Lite (finns med fler frågor i betalversion)
- Barnspel – Måla
- Happy Color

Underlätta livet

- Kläder för väder
- Grumme (om städning)
- Privatliv (om förhållanden)